
SZANSA

– nowe możliwości dla dorosłych

2022/2023

MiR
Metropolitarny
Instytut Rozwoju

Współfinansowane przez
Unię Europejską

---

blok:

prawo pracy

DOMINIKA HRYNIEWICKA

Plan

1. Czas pracy – podstawowe pojęcia, systemy czasu pracy.
2. Czas pracy – rozkład czasu pracy, praca w godzinach nadliczbowych, praca w okresie szczególnie chronionym.
3. Urlopy pracownicze.
4. Ochrona matek w polskim prawie pracy i zatrudnianie młodocianych.

Czas pracy - regulacje

1. Art. 128– 151 kodeksu pracy

2. Art. 66 par. 2 Konstytucji

Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.

1. Art. 14 kodeksu pracy

Pracownik ma prawo do wypoczynku, który zapewniają przepisy o czasie pracy, dniach wolnych od pracy oraz o urlopiach wypoczynkowych.

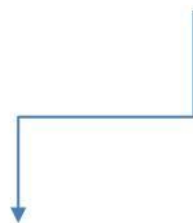

Czas pracy – pojęcie na gruncie prawa pracy

Czas pracy to czas, w którym pracownik pozostaje do dyspozycji pracodawcy w zakładzie pracy lub innym miejscu wyznaczonym do wykonywania pracy.

Czas faktycznego wykonywania pracy

Stan fizycznej i psychicznej gotowości pracownika do wykonywania pracy w wyznaczonym miejscu

---

Czas pracy – pojęcie na gruncie prawa pracy

Pracownik pozostaje w dyspozycji pracodawcy, jeżeli wykazuje **zdolność psychofizyczną do wykonywania pracy** oraz **zamiar jej świadczenia**, a także zgłasza **gotowość do niezwłocznego podjęcia pracy** w zakładzie pracy lub innym miejscu, w którym praca ma być wykonywana – takim miejscem będzie również dom pracownika (np. w przypadku pracy zdalnej) albo nawet miejsce, które nie jest objęte wiedzą pracodawcy, gdy pracownik podejmuje decyzje samodzielnie.

Czas pracy – pojęcie na gruncie prawa pracy

Do czasu pracy wlicza się:

- Przerwy w pracy (134 kp),
- Przerwy w pracy pracowników zatrudnionych w warunkach szkodliwych,
- Przerwy na karmienie dziecka piersią,
- Czas szkolenia z zakresu bhp,
- 15-minutowe przerwy na gimnastykę lub wypoczynek osoby niepełnosprawnej,
- Czas nauki pracowników młodocianych oraz jego 30-minutowa przerwa,
- 5-minutowe przerwy po każdej godzinie pracy przy monitorze,
- Czas podróży służbowej, jeżeli przypada w godzinach pracy,
- Inne okresy, jeśli regulaminy wewnętrzne tak stanowią.

Czas pracy – pojęcie na gruncie prawa pracy

Do czasu pracy **nie wlicza się:**

- Pracownikowi zatrudnionemu w systemie przerywanego czasu pracy – jedna przerwa nie dłuższa niż 5 godzin, opłacana wynagrodzeniem wynoszącym $\frac{1}{2}$ wynagrodzenia za czas przestoju (139 kp),
- Przerwa przeznaczona na spożycie posiłku lub załatwienie spraw osobistych – jedna przerwa nie dłuższa niż 60 minut (141 kp),
- Usprawiedliwionych nieobecności lub zwolnień z pracy z przyczyn rodzinnych bądź pełnienia różnych funkcji społecznych,
- Czas uczestnictwa w strajku/proteście,
- Czas pełnienia dyżuru, jeśli w jego trakcie nie była wykonywana praca,
- Czas podróży służbowej przypadającej po normalnych godzinach pracy, jeśli pracownik nie wykonuje pracy.

Czas pracy – podstawowe pojęcia

- **Normy czasu pracy** – określają dopuszczalną długość pracowniczego czasu pracy, w ramach danej jednostki rozliczeniowej, którą stanowią doba i tydzień.
- **Rozkład czasu pracy** – sposób rozplanowania czasu pracy w poszczególnych dniach i tygodniach okresu rozliczeniowego, przy uwzględnieniu obowiązujących norm i systemu czasu pracy.
- **System czasu pracy** – ukształtowany przez ustawę model organizacji czasu pracy, obejmujący określenie istotnych dla niego parametrów (norma i wymiar czasu pracy), zaplanowanych przerw, długości okresów rozliczeniowych oraz dopuszczalności pracy w niedziele i święta.
- **Doba** – 24 godziny, zaczynając od godziny, w której pracownik rozpoczyna pracę, zgodnie z obowiązującym go rozkładem pracy,
- **Tydzień** – 7 kolejnych dni kalendarzowych, poczynając od pierwszego okresu rozliczeniowego.

Czas pracy – podstawowe pojęcia

- **Norma dobowa** – czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę (129 § 1 kp) – norma sztywna,
- **Norma tygodniowa** – przeciętnie 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym 4 miesięcy (art. 129 § 1 kp).

To oznacza, że **pracownik nie może pracować więcej niż 8 godzin na dobę, ale może pracować więcej niż 40 godzin w tygodniu i więcej niż 5 dni tygodniowo (np. 6-dniowy tydzień pracy).**

Czas pracy – okres odpoczynku

- W każdej dobie roboczej pracownikowi przysługuje przynajmniej 11 godzin nieprzerwanego odpoczynku, co wskazuje jednocześnie na maksymalną długość czasu pracy w ciągu doby, **może być skrócony przy zapewnieniu odpoczynku równoważnego**, co dotyczy:
  - Pracowników zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy,
  - Przypadków konieczności prowadzenia akcji ratowniczej w celu ochrony życia lub zdrowia ludzkiego, ochrony mienia lub środowiska albo usunięcia awarii (132 kp),
- W każdym tygodniu pracownikowi przysługuje co najmniej **35 godzin nieprzerwanego odpoczynku**, w tym:
  - 24 kolejne godziny, przypadające w niedzielę lub inny dzień wolny od pracy udzielony pracownikowi, który może być zatrudniony w niedzielę,
  - 11 godzin odpoczynku dobowego, przypadających na dobę bezpośrednio poprzedzającą lub następującą.
- Odpoczynek tygodniowy może zostać skrócony (tak jak w dobowym) i w związku z przejściem na inną zmianę.

Czas pracy – systemu czasu pracy

Podstawowe systemy pracy (wynikają z umowy o pracę/obwieszczenia pracodawcy/regulaminu pracy/układu zbiorowego):

- Równoważny,
- W ruchu ciągłym,
- Przerwywany,
- Zadaniowy,
- Weekendowy,
- Skrócony tydzień pracy,
- Skrócony czas pracy.

Podstawowym systemem czasu pracy jest 8-godzinna norma dobową, przeciętnie 40 godzin normy tygodniowej, okres rozliczeniowy nieprzekraczający 4 miesięcy.

Czas pracy – system równoważny (art. 135-137 kp)

- Jeśli uzasadnia to rodzaj pracy lub jej organizacja,
- Możliwość przedłużenia dobowego wymiaru czasu pracy **powyżej 8 godzin** przy jednoczesnym **zachowaniu normy tygodniowej (40 godzin)** w okresie rozliczeniowym miesięcznym.
- Polega na **skróceniu pracy w innych dobach lub udzieleniu dodatkowego dnia wolnego** (poza niedzielą i wolną sobotą).
- Wydłużony czas pracy może sięgać **12 godzin, 16 godzin (praca przy dozorze urzędów), 24 godzin (pilnowanie mienia i ochrona osób, pracownicy straży pożarnych i służ ratowniczych)**.

Czas pracy – w ruchu ciągłym (art. 138 kp)

- **Przy pracach, które nie mogą być wstrzymane ze względu na technologię produkcji lub na konieczność ciągłego zaspokajania potrzeb ludności,**
- **Dopuszczalne jest przedłużeniu czasu pracy do 43 godzin przeciętnie na tydzień w okresie rozliczeniowym nieprzekraczającym 4 tygodni, a jednego dnia w niektórych tygodniach w tym okresie dobowy wymiar czasu pracy może być przedłużony do 12 godzin (maksymalnie 3 takie dni).**
- **Za każdą godzinę pracy powyżej 8 godzin na dobę o przedłużonym wymiarze pracownikowi przysługuje dodatek 100% wynagrodzenia.**

Czas pracy – system przerywany (art. 139 kp)

- uzasadnienia rodzaj pracy lub jej organizacją, polega na wykonywaniu pracy według z góry określonego rozkładu przewidującego **nie więcej niż jedną przerwę w pracy w ciągu doby, trwającą nie dłużej niż 5 godzin, której nie wlicza się do czasu pracy**, jednak przysługuje za nią wynagrodzenie w wysokości połowy wynagrodzenia należnego za czas przestoju,
- dobową i tygodniową normą to odpowiednio 8 i 40 godzin,
- formalna ochrona - wprowadzenie tego systemu czasu pracy jest możliwe tylko w układzie zbiorowym pracy lub w porozumieniu z zakładową organizacją związkową.
- nie łączy się z systemem równoważnym, skróconego tygodnia pracy ani z systemem pracy weekendowej,
- zasadą jest, że w jednej dobie pracownik zaczyna pracę tylko raz, tu w związku z przerwą, rozpoczyna pracę dwa razy w tej samej dobie.

Czas pracy – skrócony tydzień i system weekendowy (art. 143-144 kp)

- na pisemny wniosek pracownika,
- w systemie skróconego tygodnia pracy pracownik wykonuje pracę przez mniej niż 5 dni w tygodniu, przy równoczesnym przedłużeniu wymiaru dobowego w pozostałych (wszystkich lub niektórych dniach) nie więcej niż do 12 godzin, w celu uzyskania przeciętnie 40 - godzinowej normy tygodniowej w okresie rozliczeniowym nie dłuższym niż 1 miesiąc
- pracownikowi przysługuje dobowy i tygodniowy odpoczynek zgodnie z ogólnymi zasadami,
- w systemie pracy weekendowej pracownik świadczy pracę w piątki, soboty, niedziele i święta, tygodniowa norma czasu pracy i okres rozliczeniowy jak w systemie skróconego tygodnia pracy, ma także prawo do minimalnego odpoczynku dobowego,
- **pracodawca nie ma obowiązku zapewnienia innego dnia wolnego od pracy, w zamian za pracę w niedzielę lub święto, nie musi zagwarantować korzystania co najmniej raz na 4 tygodnie z niedzieli wolnej od pracy.**

Czas pracy – system skróconego czasu pracy (art. 145 kp)

- obniżenie norm czasu pracy w stosunku do stosowanych w systemie podstawowym, zgodnie z art. 129 § 1 kp, w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na stanowiskach szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia, jak i przy pracach monotonnych czy w ustalonym z góry tempie,
- dwuetapowy tryb wprowadzania systemu: ustalenie przez pracodawcę wykazu prac uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia, po konsultacji z pracownikami lub ich przedstawicielami i zasięgnięciu opinii lekarza,
- ustalenie przez pracodawcę zasad skracania czasu pracy, poprzez obniżanie norm czasu pracy lub ustanowienie przerw wliczanych do czasu pracy, przypadku pracy monotonnej lub pracy w ustalonym z góry tempie polega na wprowadzeniu przerw w pracy wliczanych do czasu pracy,
- przewidziane są także kodeksowe i ustawowe przypadki skrócenia norm czasu pracy,

---

Dziękuję za uwagę 😊

Metropolitalny Instytut Rozwoju z siedzibą w Sosnowcu realizuje model wsparcia pn. MIRnowacja, w ramach konkursu grantowego „Szansa – nowe możliwości dla dorosłych” realizowanego przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji w ramach Osi Priorytetowej IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, Działania 4.1 Innowacje społeczne Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

